

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดฐานฉ้อโกง¹

นางสาววิรวรรณ ปัญญาแก้ว²

จากการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฉ้อโกง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎี ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่ารากฐานแห่งความผิดฐานฉ้อโกง เป็นความผิดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินประการ มีการบัญญัติรองรับใน ระบบกฎหมายไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยมีการออกกฎหมายเรื่อง “ฉ้อ” ไว้ในพระไอยการ อาญาหลวง ต่อมามีการออกประกาศลักษณะฉ้อ ร.ศ.119 ซึ่งมีลักษณะเป็นกฎหมายอาญาที่มีการวาง แนวทางของความผิดฐานฉ้อโกงเป็นรูปเป็นร่างขึ้น โดยรับเอาแนวความคิดมาจากหลักกฎหมาย อังกฤษ และมีการออกกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ยกเลิกประกาศลักษณะฉ้อ ร.ศ.119 ซึ่งความผิด ฉ้อโกงตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้บัญญัติขึ้นมาตามแนวคิดของประเทศฝรั่งเศส และ ยังคงมีการบัญญัติเป็นความผิดอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 จนถึงปัจจุบัน แต่เนื่องจากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันถูกเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ อิทธิพลด้านเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้การกระทำความผิดเกี่ยวฉ้อโกง เป็นอาชญากรรมทาง เศรษฐกิจ มีการพัฒนารูปแบบของการหลอกลวงแตกต่างกันไปมีผู้ถูกหลอกอายุน้อยลง และผู้กระทำผิดก็อายุน้อยเช่นกัน เหตุผลมาจากสามารถเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีที่เป็นเท็จได้ง่าย และวุฒิภาวะน้อยทำให้ถูกหลอกลวงได้ง่ายขึ้น และการใช้สื่อเทคโนโลยีมาเป็นตัวช่วยในการหลอกลวงจึงทำให้การกระทำความผิดฐานนี้ทำได้ไม่ยาก การกระทำความผิดฐานฉ้อโกงจึงเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ปัจจุบันผู้กระทำผิดมีการใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ เข้าประกอบการหลอกลวงมาก เพราะง่าย สะดวก รวดเร็ว ในการที่จะได้เงินจากผู้เสียหาย ซึ่งมาตรการทางกฎหมายในความผิดฐานฉ้อโกงในปัจจุบันนั้น ไม่เคยมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคม มาตรการทางกฎหมายในความผิดฐานฉ้อโกงจึงมีความล้าสมัยทั้งอัตราโทษจำคุก โทษปรับ และมาตรการการบังคับใช้ ไม่สามารถปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้ได้ ดังนั้นจึงมีการศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการปรับมาตรการทางกฎหมายในความผิดฐานฉ้อโกงให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพเพื่อให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน และศึกษาถึงความเป็นไปได้ว่าสามารถใช้บังคับ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับ การกระทำความผิดฐานฉ้อโกง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือรองศาสตราจารย์รัล เล็งวิทยา และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนนิผล และรองศาสตราจารย์จตุพร วงศ์ทองสวรรค์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คบได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ เพียงใด โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายในประเทศต่างๆ และคดีที่เกี่ยวกับการกระทำผิดฐานฉ้อโกงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายในความผิดฐานฉ้อโกงนั้น ยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่สามารถยับยั้งการทำความผิดประเภทนี้ได้ เนื่องจากมาตรการบังคับใช้ยังล่าสมัยไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

จากการศึกษาประเด็นปัญหา มาตรการทางกฎหมายในการทำความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาสามารถจำแนกประเด็นปัญหาได้ดังต่อไปนี้

ปัญหาตามประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกงยังล่าสมัยเพราะตามมาตรา 341 ประกอบเหตุการณ์ตามมาตรา 342 และมาตรา 343 ได้ถูกแก้ไขอัตราโทษตามพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560 มาตรา 4 โดยให้ยกเลิกอัตราโทษเดิมแล้วกำหนดอัตราโทษใหม่ โดยกำหนดอัตราโทษเพิ่มขึ้นทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ แต่ก็ยังไม่สามารถลดจำนวนผู้ทำความผิดฐานนี้ได้ ในทางตรงกันข้ามกลับมีจำนวนผู้กระทำผิดเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งผู้ทำความผิดส่วนใหญ่จะเริ่มมีอายุน้อยลงและมีการพัฒนาเทคโนโลยีรูปแบบการหลอกลวง โดยใช้ช่องทางเทคโนโลยีมาหลอกลวงไปเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อการทำความผิดฐานฉ้อโกง ตามมาตรา 341 นี้จึงทวีความรุนแรงและเป็นอาชญากรรมที่แพร่หลายได้เร็ว การกำหนดให้การกระทำผิดตามมาตรา 341 เป็นความผิดอันยอมความได้ โดยไม่มีเงื่อนไขการลงโทษในรูปแบบอื่นมาเสริมเพิ่มเติม หรือมีมาตรการทางกฎหมายมาเพิ่ม และมาตรการการลงโทษผู้ทำความผิดฐานฉ้อโกงแบบเดิมเป็นการลงโทษที่เบาเกินไปไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ทำให้ผู้ทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย หากมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายมาเพิ่มให้มาตรการทางกฎหมายในความผิดฐานฉ้อโกงใช้ยับยั้งผู้กระทำผิดได้ หรือหากมีการบัญญัติความผิดฐานฉ้อโกงเพิ่มขึ้นมาให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน การบังคับใช้กฎหมายต่อผู้กระทำผิดจะเกิดประสิทธิภาพกว่ามาตรการที่บังคับใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

ปัญหาประการที่สอง ความผิดตามมาตรา 342 ที่บัญญัติว่า “ถ้าในการทำความผิดฐานฉ้อโกง ผู้กระทำ (1) แสดงตนเป็นคนอื่น หรือ (2) อาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกหลอกลวงซึ่งเป็นเด็ก หรืออาศัยความอ่อนแอแห่งจิตของผู้ถูกหลอกลวง ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” จะเห็นว่ามาตรา 342 เป็นเหตุการณ์ของความผิดฐานในหมวด 3 ความผิดฐานฉ้อโกง แต่บัญญัติให้ผู้กระทำผิดรับโทษหนักขึ้นไว้เพียงสองอนุมาตราเท่านั้น จึงไม่สอดคล้องและเพียงพอ

กับสถานการณ์ในปัจจุบัน หากพิจารณาถึงสภาพข้อเท็จจริงจากสถานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป พบว่านอกจากผู้กระทำผิดจะได้กระทำผิดฐานฉ้อโกงโดยล่่าพึ่งเพียงคนเดียวแล้วการกระทำ ความผิดฐานฉ้อโกงได้มีการกระทำในลักษณะที่เป็นกลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนมีการสมรู้ร่วมคิดกระทำผิดระดับอาชญากรรมข้ามชาติก็มี ซึ่งหากเปรียบเทียบกับความผิดฐานลักทรัพย์แล้ว ความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 335 ยังกำหนดเหตุฉกรรจ์ไว้ครอบคลุมกว่าและยัง ถูกกำหนดให้เป็นความผิดอาญาแผ่นดินอีกด้วย มาตรการบังคับใช้มาตรา 342 จึงไม่มีประสิทธิภาพ

ปัญหาประการที่สามเป็นเรื่องบทลงโทษที่ลงกับผู้กระทำผิดที่ก่อความเสียหายต่อเศรษฐกิจ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 343 ฉ้อโกงประชาชน ความผิดฐานนี้ก่อปัญหาอย่างรุนแรงต่อ เศรษฐกิจและสังคม รัฐควรให้หันมาใส่ใจแก้ปัญหานี้ด้วยการบัญญัติกฎหมายเพิ่ม เนื่องจากตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบันมีผู้กระทำ ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนสร้างความเสียหายเป็นหลายร้อยล้านบาท ส่งผลกระทบต่อ โดยตรงต่อเศรษฐกิจและสังคม หากเทียบกับความเสียหายและผลกระทบต่อสังคมกับอัตราโทษที่ผู้กระทำ ผิดได้รับนั้นไม่สอดคล้องกันกับบทลงโทษทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ เนื่องจากอัตราโทษจำคุกและโทษ ปรับนั้นเบาเกินไปโดยเฉพาะโทษปรับที่ไม่สอดคล้องกับการกระทำผิดที่สร้างความเสียหายเป็นวงกว้าง ตลอดจนโทษจำคุกที่มีข้อจำกัดของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 91 (2) ที่คงลงโทษจำคุกจำเลยได้เพียง 20 ปี สำหรับความผิดที่กระทงที่หนักที่สุดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน สามปี แต่ไม่เกิน สิบปี ดังนั้น ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนเมื่อรวมทุกกระทงความผิดแล้วศาลจะลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 20 ปีไม่ได้ เพราะการบังคับโทษของความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนถูกจำกัดด้วยประมวลกฎหมายอาญามาตรา 91 (2) จะสร้างความเสียหายต่อประเทศเพียงใดก็ลงโทษได้เพียง 20 เท่านั้น

ปัญหาประการที่สี่ พนักงานสอบสวนท้องที่ต่างๆ ไม่ยอมรับเรื่องราวร้องทุกข์ของผู้เสียหาย เกี่ย กันเรื่องอำนาจหน้าที่การสอบสวนหรือ ไม่มีความเชี่ยวชาญด้านคดีพ้อ ที่จะตามทันพ้ออาชญากรทาง เทคโนโลยี ทั้งยังแบ่งลักษณะของคดีไม่ชัดเจนพ้อ ที่จะให้ผู้เสียหายไปดำเนินการทางคดีได้ด้วยวิธีไหน และ หน่วยงานไหน อีกความเสียหายของผู้เสียหายที่สูญเสียไปเป็นตัวเงิน พนักงานสอบสวนจะสามารถอายัด ทรัพย์สินได้ทันทีได้หรือไม่หากมีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนขึ้น จะสามารถยึดอายัดทรัพย์สินของ ผู้กระทำผิดมาเยียวยาผู้เสียหายได้ทันทีและความผิดฐานฉ้อโกงไม่ใช่ความผิดมูลฐานพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และปัจจุบัน ความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 ก็สร้าง ความเสียหายเป็นตัวเงินจำนวนมหาศาลเช่นกัน แต่ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 132 ซึ่ง พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจในการค้นเพื่อพบสิ่งของที่ได้อมาโดยการกระทำผิด ซึ่งต้องเป็นทรัพย์สิน

ที่ได้มาโดยการกระทำความผิดโดยตรง ถ้าทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรงได้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ศาลจึงไม่อาจไม่ริบทรัพย์สินดังกล่าวได้

จากการศึกษาค้นคว้า มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ในประเด็นปัญหาทางกฎหมายฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341

1.1 เพิ่มบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามหวมด 3 เพิ่มมาตรา 341/1 และแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 348 จากเดิมที่บัญญัติว่า “ความผิดในหมวดนี้ นอกจากความผิดตามมาตรา 343 เป็นความผิดอันยอมความได้” โดยกำหนดแนวทางแก้ไขดังนี้

1.1.1 เพิ่มบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341/1 โดยให้มีข้อความว่า “ผู้ใดโดยเจตนาพิเศษ เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในทางทรัพย์สินอันมิชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือบุคคลที่สาม ทำให้ทรัพย์สินของบุคคลอื่นเสียหายโดยการหลอกลวงผู้อื่นด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้งและการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้าง ต้องระวางโทษ สามปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงห้าแสนบาท”

1.1.2 แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 348 โดยให้เพิ่มข้อความ ในมาตรา 348 ดังนี้ “ ความผิดในหมวดนี้ นอกจากความผิดตามมาตรา 341/1 มาตรา 342 และมาตรา 343 เป็นความผิดอันยอมความได้”

2. ประเด็นปัญหาปัญหาทางกฎหมายฐานฉ้อโกงตามมาตรา 342 ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่าเดิมมาตรา 342 ที่บัญญัติว่า “ถ้าในการกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ผู้กระทำ

(1) แสดงตนเป็นคนอื่น หรือ

(2) อาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกลอกลวงซึ่ง是孩子 หรืออาศัยความอ่อนแอแห่งจิตของผู้ถูกลอกลวง”

ผู้ศึกษาเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 342 โดยให้เพิ่มข้อความ ในมาตรา 342 ดังนี้

(1)...

(2) ...

(3) โดยลวงว่าเป็นเจ้าหน้าที่

(4) โดยร่วมกันกระทำความผิดตั้งแต่สามคนขึ้นไป

- (5) การกระทำความผิดกล่าวเป็นเหตุสูญเสียทรัพย์สินจำนวนมาก
- (6) การกระทำความผิดกล่าว เป็นเหตุให้มีจำนวนผู้เสียหายหลายราย
- (7) การกระทำความผิดกล่าวกระทบต่อสถาบันการเงินและเศรษฐกิจ
- (8) หลอกลวงผู้อื่นจนเป็นอาชีพ
- (9) กระทำการ โดยคาดหมายได้ว่าจะมีการบอกต่อกันไปเป็นวงกว้าง

3. ปัญหาทางกฎหมายพระราชบัญญัติการกู้ยืมเงินอันเป็นการฉ้อ โกงประชาชน พ.ศ. 2527 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการกู้ยืมเงินอันเป็นการฉ้อ โกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 12 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 โดยกำหนดแนวทางแก้ไขดังนี้

3.1.1 พระราชบัญญัติการกู้ยืมเงินอันเป็นการฉ้อ โกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 12 จากเดิมที่บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่”

แก้ไขอัตราโทษจำคุกและโทษปรับตามมาตรา 12 ใหม่ เป็นว่า “ให้ระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปี ถึงสิบห้าปี และหากการกระทำที่กระทบต่อธุรกิจธนาคารและเศรษฐกิจ ให้กำหนดโทษปรับ เป็นสองเท่าของความเสียหายที่เกิดขึ้น”

3.1.2 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 จากเดิมที่บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำความผิดตาม มาตรา 341 ได้กระทำให้การแสดงความผิดอันเป็นเท็จต่อประชาชน หรือด้วยการปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ต้องด้วยลักษณะดังกล่าวในมาตรา 342 อนุมาตรา หนึ่งอนุมาตราใดด้วย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท” ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแนะและแก้ไขดังนี้

แก้ไขอัตราโทษจำคุกและโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 วรรคหนึ่ง ใหม่เป็นว่า “จำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงห้าแสนบาท”

แก้ไขอัตราโทษจำคุกและโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 วรรคสอง ใหม่เป็นว่า “จำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท”

4. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานที่อำนาจดำเนินการกับผู้กระทำความผิดฐาน
 นอ กงศึกษาเห็นควรเสนอแนะและแก้ไขดังต่อไปนี้

4.1 เพิ่มมาตรการ การดำเนินการสอบสวนของพนักงานตำรวจสำหรับความผิดฐานนอ กง ในเรื่อง
 เตอานาการสอบสวน “โดยกำหนดมาตรการ ให้สามารถทำการสอบสวนที่ห้องที่ใดก็ได้ที่ผู้เสียหายมี
 ภูมิลานา และ กำหนดแนวทางการรวบรวมคดีตามจำนวนผู้เสียหายเพื่อสะดวกต่อการฟ้องคดี”

4.2 แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 จากเดิมที่
 กำหนดว่า “ที่ให้อานาพนักงานสอบสวนในการรวบรวมหลักฐานให้พนักงาน สอบสวนมีอำนาจตั้ง
 ต่อไปนี้

(1)...

(2)...

(3)...

(4) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบหรือส่งมادتังกล่าวไว้ใน มาตรา (2) และ (3)”

ผู้ศึกษาเห็นควรแก้ไขปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายโดยแก้ไขเพิ่มเติมโดยให้เพิ่มข้อความตาม
 ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 อนุ (4) ดังนี้ “ (4) ให้ยึดหรืออายัดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบหรือส่ง
 มادتังกล่าวไว้ใน มาตรา (2) และ (3)”

เพิ่มเติมมาตรา 132 (5) โดยให้เพิ่มข้อความตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 โดย
 เพิ่มอนุ (5) ดังนี้ “(5) ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจอายัดเงินของผู้กระทำความผิดฐานนอ กง ได้ทันที”

เอกสารอ้างอิง

นางสาวภาวิณี นครพัฒน์. “ความผิดฐานฉ้อโกงบริการ” วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์), 2560.

ทะนงศักดิ์ ดุลยกาญจน์. “การริบทรัพย์สิน การร้องขอคืนของกลาง และการเก็บรักษาทรัพย์สินของกลาง, พิมพ์
ครั้งที่ 1. (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, มีนาคม 2543).

นิรันดร์ ภู่วลัย “มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด : ศึกษาความผิด
ฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน” (วิทยานิพนธ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
ปี 2552